

METODE DE INVESTIGARE A RAPORTURILOR DINTRE COPIL ȘI FAMILIE

Studiu de specialitate

Prof. înv. primar Vișan Niculina - Ionica
Școala Gimnazială „Nicolae Bălcescu” Pitești, Argeș

Datorită faptului că la vârsta școlară mică nu este dezvoltată capacitatea de introspecție a copilului, iar sărăcia vocabularului își pune amprenta asupra capacității de exprimare a acestuia, pentru investigarea personalității se pune accentul pe aceste probe proiective, ca procedee de explorare a mentalității copiilor. Acestea se sprijină pe ideea că în situații puțin structurate intervin elemente deblocate ale structurilor psihice blocate, tensiuni conflictuale și dorințe neconștientizate care caracterizează structura personalității.

Dintre metodele de cunoaștere a personalității școlarului mic am utilizat, pe lângă **observația curentă** și **convorbire**, **chestionare pentru părinți și pentru copii**, în scopul investigării relațiilor familiale existente, precum și **testul familiei** – probă proiectivă de desen (desenul familiei personale)

Testul desenului familiei este utilizat în majoritatea țărilor din lume.

Burns (1990) afirmă că orice persoană poate îmbrăca diverse măști și poate avea diverse „straturi ale personalității”. Stratul cel mai profund, când toate măștile au fost scoase, trebuie să semene sinelui, așa cum s-a constituit acesta în primii ani de viață împreună cu familia sa. Autorul formulează ipoteza că desenul familiei în acțiune este un instrument care relevă sinele interior. El crede că desenul persoanei reflectă mai degrabă un strat al personalității care maschează adevăratul sine. Desenul familiei în acțiune prezintă, după autor, o imagine a sinelui așa cum a fost construit acesta încă din prima perioadă de viață în familie. El evocă cu precădere sinele copilului și crede că desenele părinților și ale copiilor ne permit să înțelegem mai clar relațiile din sânul familiei. (Jourdan – Ionescu, Colette; Lachance, Joan - traducere și adaptare Sorinel Mocanu - „Desenul Familiei”, Ed. PROFEX, București, 2006).

Testul familiei permite evidențierea:

- a) gradului de maturitate afectivă;
- b) gradului de diferențiere sexuală;
- c) conflictelor părinți – copii
frați – copii;
- d) estimarea nivelului de inteligență.

Această probă este relevantă pentru cunoașterea raporturilor copilului cu familia, raporturi care sunt decisive în formarea personalității copilului. Simpla observare a desenului permite cunoașterea sentimentelor reale pe care copilul le resimte față de ai săi, situația în care el se plasează în cadrul familiei sale, relațiile dintre membrii familiei și impactul lor asupra copilului.

Nu poate fi făcută o interpretare valabilă a desenului familiei decât ținând cont de mediul și de realitatea actuală și istorică a subiectului.

Este nevoie de o cunoaștere în prealabil a familiei din care provine copilul, a relațiilor dintre membrii ei.

Am considerat că este oportun să cunosc foarte bine copiii și familiile din care aceștia provin înainte de a aplica „testul familiei” și chestionare atât lor, cât și părinților acestora.

Desfășurarea cercetării:

În decursul unui an de zile am reușit să obțin încrederea copiilor, de aceea aplicarea testului s-a realizat spre sfârșitul anului școlar, când elevii pe care i-am îndrumat au răspuns sincer la întrebările adresate, referitoare la modul în care percep ei relațiile din cadrul familiei.

Eșantionul cercetării l-a constituit un grup de 24 elevi din clasa X

În timpul administrării testului am fost foarte atentă la ceea ce a spus subiectul și la comentariile sale (trebuie să se pună mare accent pe comunicarea verbală, dar mai ales pe cea nonverbală).

Chestionarele distribuite elevilor, cât și cele distribuite părinților, m-au ajutat să identific problemele cu care se confruntă copiii în cadrul familiei, cum sunt prezentate relațiile dintre membrii familiei de către părinți și cum sunt ele percepute de către copii (evaluarea relațiilor intrafamiliale, în special ale copiilor cu părinți separați sau ale copiilor care au pierdut un părinte).

ADMINISTRAREA TESTULUI:

Coala de hârtie trebuie prezentată subiectului orizontal.

Timpul de lucru este de 1 oră.

Consemnul trebuie formulat astfel: „Desenează familia ta”. În timpul administrării trebuie să notăm ordinea în care sunt desenate elementele, precum și observațiile asupra mimicii, gesticii, verbalizării subiectului.

Când desenul este terminat, se cere copilului să-și scrie numele pe spatele desenului și să noteze pe desen, deasupra fiecărui personaj numele și legătura cu restul familiei. Se solicită apoi subiectului să arate cu ce personaj se identifică, să specifice care este cel mai drăguț dintre toți din acea familie și de ce, care este cel mai puțin drăguț și de ce, care este cel mai fericit dintre toți din acea familie și de ce, care este cel mai nefericit și de ce.

INTERPRETAREA SAU ANALIZA PROPRIU – ZISĂ A TESTULUI FAMILIEI:

Prin desen, copilul exteriorizează ceva din viața lui interioară. Această exprimare se realizează prin intermediul simbolurilor, imaginilor care rămân foarte personale și care au o semnificație specifică.

Desenul copilului este o prezentare a percepției sale despre lumea care-l înconjoară și expresie a universului său interior. Desenul permite, astfel, accesul la personalitatea integrală a copilului.

Persoanele sau lucrurile desenate sunt reprezentările simbolice ale trăirilor copilului, ale lumii sale psihologice.

Există o relație între valorizarea sau devalorizarea unui personaj și anumiți indici ai desenului: poziția, ordinea, dimensiunea fiecăruia. Ordinea în care subiectul desenează fiecare personaj reflectă valoarea pe care o acordă acestora. În general, primul personaj desenat este considerat cel mai important pentru subiect, în plan afectiv, el fiind desenat de obicei în partea stângă, cu mai multă minuțiozitate.

Când desenul unui părinte este primul executat, aceasta semnifică faptul că această figură parentală este conformă cu aspirațiile copilului.

Personajul valorizat este adesea plasat în centru sau în partea stângă, posedă mai multe accesorii.

Dacă subiectul se desenează primul, trebuie să punem această orientare pe seama unei probleme narcisiste legată de dificultatea de-a investi figurile parentale.

Devalorizarea se poate efectua prin omiterea unui personaj sau a unei părți a acestuia. Desenul personajului devalorizat este mai mic, situat mai în spate, executat ultimul, mai rău făcut, ridiculizat, nepersonalizat. Un personaj adăugat poate face trimitere la o reprezentare alterată a subiectului.

Copilul se identifică cu personajul cel mai înalt. Desenul unui tată de talie redusă poate semnifica dorința copilului de-a înlocui un tată absent.

În jurul vârstei de 8 ani, majoritatea copiilor desenează în partea de jos a foii, din nevoia de stabilitate, de suport.

Brațele deschise denotă sociabilitate. Brațele scurte sugerează lipsa de ambiție, absența voinței.

Măinile și brațele sunt membre de contact cu ceilalți și cu mediul. Acestea sunt organe de explorare a lumii interioare. Uitate sau trasate într-o manieră vagă, mâinile indică o lipsă de siguranță în contactele sociale.

Degetele, desenate sub formă de gheare, simbolizează agresivitatea sau o trăsătură caracterială sau paranoică.

Nasturii sunt asociați cu supunerea, cu dependența infantilă.

Bijuteriile pot fi semnul cochetăriei și al narcisismului.

Barba și mustața subliniază masculinitatea unui personaj și preocupările sexuale.

Capul semnifică în general sediul Eului, locul intelectului, al stăpânirii. Prea valorizat (accentuat), semnaleză o problemă narcisică sau poate fi indicele unei supravalorizări a inteligenței de către un individ.

La nivelul capului se găsesc tendințele de control, de intelectualizare, către imaginar, dar și nevoile sociale.

Aici rezidă aspirațiile intelectuale, voința și stăpânirea pulsionilor.

Capul este locul proiecției aspirațiilor intelectuale, al voinței și al imaginarii.

Capul mare simbolizează o supraevaluare a inteligenței și a aspirațiilor intelectuale înalte.

Părul – Personalitățile narcisice ar avea tendința să deseneze coafuri buclate. Absența reprezentării părului poate fi un semn al lipsei de forță fizică.

Culoarea – A se colora pe sine și a-și colora părinții utilizând aceleași culori denotă o identificare călduroasă.

Negrul face trimitere la anxietate, la doliu, la culpabilitate.

Ochii – când se omit pupilele, aceasta poate indica un dezinteres sau o confuzie în perceperea mediului înconjurător.

Ochii rotunjiți exprimă frica sau curiozitatea.

Ochii mici – tendințe de introversie, de introspecție.

Ochii mari denotă neîncredere.

Dacă sunt mărginiți de gene lungi, semnifică dorința de a se pune în vedere.

Trasate cu grijă, sprâncenele pot reprezenta gustul pentru estetic.

Gura mare, roșie, denotă o mare nevoie de afectivitate, de dragoste.

Gâtul reprezintă trecerea între capul care controlează și corpul pulsional. Gâtul, care se află între cap și corp, servește drept legătură între viața instinctuală și cea rațională.

Studiind desenele copiilor, fiind ajutată de observațiile din timpul administrării testului, de răspunsurile lor la întrebările adresate, precum și de chestionarele distribuite cu puțin timp în urmă, am încercat să pătrund în universul lumii psihologice, al trăirilor interioare, având accesul către personalitatea lor integrală.